

גליון זה יוצא לע"נ
האשה מרת תקוה לוטה
בת ר' שמואל ז"ל
נלב"ע ד' תמוז תשס"ג
תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פשט על הפרשה

"ויעש משה נחש נחשת" (כא, ט)

דבר העורך

אין זמן פנוי מתורה

ספר בן משפחה של הסטיפלר זצ"ל, שתמיד השתוקק לחטוף אתו איזה שיחה, לשמוע ממנו על שנות בחרותו, איך היה בנובהרדוק וכדומה. אבל אף פעם לא היה שיד לעשות זאת. תמיד למד.

עד שמצא הזדמנות...

הרעבעצין של הסטיפלר היתה מכינה את המאכלים ל"חזון איש" [בהלויתה בקש הסטיפלר שיאמרו בהספד שזכתה לשמש את אחיה הקדוש, החזון איש, במשך עשרות שנים, וגדול שמושה יותר מלמודה].

בימים ההם, הכל היה "איינגע" - תוצרת בית. חלב הביאו מהמחלבה, וממנו היו מכינים חמאה. לא היו מכוונות ומכשירים. היה כלי מיוחד שבו דפקו את החלב הקרוש עד שהפיקו ממנו את החמאה. הכנת החמאה בכלי הזה היתה מלאכה קשה, והסטיפלר לא איפשר לרבנית לעשות זאת. מי עשה זאת במקומה? כמובן, הסטיפלר עצמו, שאגב, היה בעל כח.

אותו בחור ניצל את הזמן שבו היה הסטיפלר מכה בכלי שוב ושוב ומכין את החמאה. הנה, סוף סוף יש לו הזדמנות לשוחח עם הסטיפלר. כעת לא יפריע לו בלמוד...

הבחור נגש אליו ונסה לפתוח אתו בשיחה. אך הסטיפלר התנצל: "מצטער, אני כעת באמצע הלמוד..."

כן גם כשמכינים חמאה אפשר ללמוד... להכות הכלי - ולהגות בתורה. לא רק שזה לא סותר, זה מחויב המציאות - אין זמן שהוא פנוי מתורה. (יחי ראובן)

"אדם כי ימות באוהל!"

בברכת שבת טובה

יחזקאל זושא (כ"ב)

יל"ע למה א"ל הקב"ה לעשות נחש ואי משום הא דר"ה (כ"ט א') שיהיו מגביהין פניהן כלפי מעלה יכול להשים דבר אחר על הנס. ויל"ע שהענין כמו שפרש"י (בפרשת קרח י"ז ג') אצל הקטרת לפי שהיו ישראל מלעיזין עליו לומר שהוא ממית הראה להן הקב"ה שהוא מחי' והחטא הוא שממית, וה"נ כאן כדי שיכירו שלא הנחש ממית אלא החטא ממית הראה להן הקב"ה שאדרבה הנחש מרפא. שו"ר ברמב"ן עיי"ש.

"עיר סיחון...." "מקריית סיחון...." (כא, כז, כח)

בב"ב ע"ח ב' עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחא נאה כו' מקריית סיחון מקריית צדיקים שנקראים שיחין כו' ע"ש. וצ"ע למה סיחון הראשון דרשו לסיחא נאה וסיחון השני דרשו לשיחין ומאי משמע. ויל"ע דסיחון הראשון כתיב סיחון מלא ויו והוא בגימטריא סיח נאה אבל סיחון השני כתיב חסר והוא שיחין. עיל"ל דבסיחון הראשון שהוא מלא דריש שמהלך אחר סיחו (של האפיקורסין כדפירש"י) הנאה אבל בשני דכתיב חסר אין יכול לדרוש אחר סיחו לכן דרש על הצדיקים שנקראו סיחין.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ה

"חודש תמוז"

כשבוע זה חל ראש חודש תמוז, ואמרו לפני רבינו כי יש מגדולי הדורות שדרשו דרך רמז "תמוז" ראשי התיבות ז'מני ת'שובה מ'משמשים ו'באים, כלומר שימי הדין ראש השנה ויום כיפור קרבים ובאים, ויש לזכור לעשות כבר תשובה על עוונותינו.

נענה רבינו דרך צחות ואמר לאותו אחד, אם תרצה אומר לך גם ראשי תיבות - ת'זדרז מ'הר ו'תלמד ז' (כלומר כל שבעת ימי השבוע תרבה בהתמדה) וזה נכון גם לכל השנה...

⌘

ברשימות שרשם רבינו, ביאורים על עניני בין המצרים (לא נדפס עדיין, וחלקו צא לאור על ידי ארגון 'אורחות יזש'ר') כותב מרן שליט"א: 'תמוז' הוא שם של עבודה זרה, כדכתיב ביחזקאל פ"ח 'והנה שם הנשים מבכות את התמוז' והטעם לשם החודש, כי ב"ז בתמוז הועמד צלם בהיכל כדתנן בתענית כ"ז ב', אבל אב הוא לשון תנחומים כדכתיב יתומים היינו ואין אב וכתוב כאיש אשר אמו תנחמנו ואומר נחמו נחמו עמי המקום ינחמנו במהרה.

⌘

ובמקום אחר כותב רבינו, הנה, בתרגום שני איתא דהמן לא עשה הגורל על תמוז ואב משום שכבר היה בו החורבן ונאמר לא תקום פעמים צרה, וקשה דהא בגמרא מבואר להיפך, מגלגלין חובה ליום חייב וה' דברים אירעו ב"ז בתמוז והחמישי בט"ב ונראה שיתבאר על פי הגמ' בסוטה ט' א' 'לא הכיתי לאומה ושניתי לה ואתם בני יעקב לא כליתם' והיינו דלגוים אין הקב"ה מכה ושונה אלא בפעם אחת מכלה אותם כשמגיע הזמן אבל בישראל אינו כן, והאי קרא 'לא תקום פעמים צרה' בגוים מיירי כדמוכחי קראי, והנה המן שחשב שהיום גורם וכיום רע יוכל לכלות ישראל ח"ו לא היה יכול לעשות בתמוז ואב דאם היום הזה מסוגל לכלותם ח"ו כבר היו כלים בפעם א' וכנ"ל (ובזה מדויק הפסוק כלה הוא עושה לא תקום פעמים צרה היינו לענין כליה אין יכול להיות פעמים) ועל כרחך דהיום הזה אין ראוי לכך ולכן הפש יום אחר.

מעניי הפרשה

זאת חקת התורה כו' לפי שהאומות מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה הטעם יש בה. ביאר המגיד מדובנא, משל, לאחד גביר אדיר שרצה להשתדך עם הרב, והבטיח לפרנס את הזוג כל ימי חייו. והרב כיון שהיהעני אביון הסכים לשידוך נשתדכו ביניהם. עובר תקופה והגביר רואה שבכל פעם שנפגש עם הרב, הרב שותק ואינו מדבר עמו מאומה. כך נמשך הדבר תקופה ארוכה. בירר אצל אנשים, מדוע אין הרב מדבר עמו, הלא הם מחותנים, ונשאל הרב על זה אמר תמה אני עליכם במה אדבר עמו, בלימוד? הלא הגביר הוא עם הארץ! גמור אלא מאי תמהים אתם שהלא אני מחותן שלו, א"כ אדרבא זוהי הקושיא למה נהיית מחותן שלו. אומר הדובנר מגיד, כשאומות העולם מצערים את עם ישראל מה טעם בפרה אדומה. התשובה היא, וכי שייך בכלל להבין את טעם מצוות התורה, איך שכל אנושי מסוגל בכלל להבין זאת, אלא מאי, שהלא מצינו הרבה מצות שכן יש להם טעם. א"כ, אדרבא הקושיה היא על שאר המצות, איך שם ניתן טעם, ברם בפרה אדומה לא קשה מידי וזה שאמר זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לומר היינו המצוה שכן יש טעם שצוה ה' לאמור את הטעם, זהו החוק קשה מה שייך טעם. על כן יאמרו המושלים ואיתא בגמ' ב"ב ע"ח ב' המושלים אלו המושלים ביצרם בואו חשבון בואו וחשב חשבוננו של עולם כו' עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה כו' והקשה הדובנר מגיד מאי טעמא הוציאו הפסוק מפשוטו ולא פירשו על פי פשוטו על כן יאמרו המושלים וכו' וביאר דבאמת לא הוציאו הפסוק מפשוטו ואדרבא משם גופא אנו למדים חשבוננו של עולם והביאור דהנה ביציאת מצרים שמעו עמים ירגזון וכו' וכל האומות פחדו להלחם עם עם ישראל ברם למואב היה חשבון אחר כיון שהקב"ה אסר מלהתגרות במואב וכיון שכן הם לא חששו ברם מה עשה הקב"ה הביא את סיחון שיכבשו את מואב וכמו שכתוב עמון ומואב טיהרו בסיחון ואז יכלו עם ישראל לכבוש את מואב וא"כ רואים אנו שאדם יכול לחשב חשבונות ולהקב"ה יש את הדרכים שלו וזהו בואו חשבון בואו וחשוב כו' דהנה אדם רוצה ח"ו לאכול חלב וחושב הלא הרבה אכלו ולא נחנקו מיד אלא מאי הקב"ה יתן עונש בהמשך נו נסתדר עם זה אבל האמת שאינו יודע באיזה דרך הקב"ה יענישו והרבה דרכים למקום עד כאן דברי המגיד מדובנא.

וע"ז הוסיף רבינו שחשב לבאר על דרך הנ"ל קצת באופן אחר שבאמת מעוד ענין שם אפשר ללמוד חשבוננו של עולם דהנה מתי שישראל עברו בין ב' ההרים נכנסו שם הגוים ורצו לרגום אותם באבנים והנה בגמ' בברכות איתא דהיו אלה אמורים ברם בתרגום יונתן פירש דהיו אדום ומואב ובאמת למואב היה חשבון בזה כיון שידעו שהקב"ה אסר על עם ישראל להחזיר להם מלחמה א"כ ילחמו עמם ולא יוכלו להשיב להם ברם מה עשה הקב"ה שלא הוצרכו עם ישראל לילחם דדיבק ב' ההרים זה לזה וכולם מתו א"כ רואים מזה חשבוננו של עולם והרבה דרכים למקום.

(מנחת תורה)

ידוע המעשה עם רב פרידא שחזר ולימד מאות פעמים אותו דבר לתלמיד עד שהבין ושאלתי לרבינו שליט"א דהנה הגמרא מפליגה בשבחו של רבי פרידא, ואכן מובן שיש בזה שבח גדול שחזר שמונה מאות פעמים על דבר אחד, עד שתלמידו יבין, ובהחלט מגיע לו שכר עצום על זה.

אבל מדוע לא מזכירה הגמרא כלל את אותו תלמיד. הלא אדם רגיל, אחר שלא היה מבין כמה פעמים היה מתייבש ואומר "זה לא בשבילי", ויוצא לעסוק בדברים אחרים. ואותו תלמיד לא מתייבש אלא שומע עוד פעם ועוד פעם. שמונה מאות סיבות היו לו לקום מהמקום ולעזוב את התורה. אבל בעקשנותו וברצונו העז הוא נשאר ומנסה בכל כוחו לקלוט מה שרבי פרידא מלמד אותו.

וכי לא מגיע לו צ"ש על המאמץ הגדול שמשקיע בשביל להבין את הסוגיה ואינו מוותר עד שלבסוף מצליח להבין, אפילו מילה אחת הגמרא לא אומרת עליו, רק את רבי פרידא משבחים. וכי לא ראוי הוא למילה טובה אחת קטנה? ואמר לי הגר"ח שליט"א, עינינו הרואות כי אדם החולה במחלה קשה לא עלינו, וכל הרופאים הרימו ידיים ואומרים שאין הם יודעים מה לעשות ושאלו עוד סיכוי שימשיך לחיות, מה לא יעשה אדם זה בשביל הסיכוי הכי קלוש שיש לו, אם ישמע על טיפול חדש בקצה העולם שעולה הון תועפות, הרי לא יחסוך כל מאמץ בשביל לנסות, בידעו כי חייו תלויים בכך, שום דבר כבר לא נחשב בעיניו לכלום.

וכי משהו ישבח אותו על כל מאמציו? משהו יעריך אותו ויתן לו צ"ש? הלא זה מתבקש מאליו. מאחר שחייו תלויים בכך, כל אדם היה עושה את מה שהוא עושה, ואין בכך כל שבח מיוחד. הוא הדין אמר הגר"ח, מי שמבין כי התורה זה עצם החיים שלו, הרי מובן מאליו שישקיע את כל כוחו ומרצו בשביל לזכות לתורה, אם הוא מבין שיאוש מתורה כמוהו כיאוש מעצם החיים, מובן מאליו שלא יעיז להתייבש ולנתק עצמו מהתורה מקור החיים.

ממילא אותו תלמיד שנשאר עד שהבין אף על פי שעלה לו הדבר במאמצים רבים, אין כל טעם לשבחו כי זוהי חובתו אם מעונין הוא לחיות, שכן אם לא היה עושה כן שוב לא היה טעם בחייו, אבל רבי פרידא שהשקיע את כל זה בשביל ללמד לאחרים, אותו יש לשבח בצורה יוצאת מן הכלל.

בזה נוכל להבין ולקבל טעם, מה זה "אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה", רק מי שמוכן להמית עצמו על דברי תורה הרי זה מוכיח שמבין הוא כי התורה היא עצם החיים שלו ובלעדיה אין לו חיים אחרים לכן מוכן להקריב הכל, אף את חייו האמיתיים אם יצליח לזכות לעוד קצת תורה, ורק בצורה כזאת אפשר לקנות תורה.

(אש תמיד)

אמר רבינו חידה, איך יתכן מי שרק מסתכל ולא עושה שום מעשה וכבר נטמא? התשובה, מי שמשמר את הפרה אדומה והוא גמ' מפורשת בבא מציעא צ"ג א' המשמר את הפרה מטמא בגדים.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק